

УДК 378.1:373.2]:172

DOI: 10.32820/2074-8922-2019-65-18-28

ГЕНЕЗА ПОНЯТЬ «ЦІННОСТІ», «СОЦІАЛЬНІ ЦІННОСТІ», ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

©Капустіна О.І.

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Інформація про автора

Капустіна Олена Ігорівна: ORCID: 0000-0001-8859-7435; lenaik1996@ukr.net аспірант, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради провулок Руставелі, 7, м. Харків, 61001, Україна.

У статті акцентовано увагу на необхідності переосмислення поняття «цінності» в умовах реформування системи освіти сучасної української держави. Розглянуто сучасний стан розвитку освіти, а також стан дослідження проблеми цінностей крізь призму змін та трансформацій нашої країни сьогодні, наголошено на значущості виховання соціальних цінностей саме в майбутніх педагогів дошкільної освіти.

У науковій розвідці зосереджено увагу на тому, що проблема цінностей є достатньо дослідженою, але потребує детального вивчення саме щодо майбутніх педагогів дошкільної освіти, враховуючи специфіку та особливості підготовки фахівців цієї галузі освіти.

Також детально проаналізовано існуючі погляди на поставлене питання, а також розкрито значення проблеми виховання соціальних цінностей у сучасних умовах.

У статті розглянуто різні підходи до визначення поняття «цінності» у вітчизняній науковій літературі. З'ясовано найбільш актуальні визначення цього поняття.

Визначено, що цінності виступають як певні ідеали, що є важливими для соціуму. Разом із тим, цінності є утворенням особистості, яке може виступати головним чинником поведінки та життєдіяльності людини в суспільстві.

Також представлено такі значущі категорії цінностей, як духовні, абсолютні, фундаментальні, моральні тощо.

Обґрунтовано такі важливі поняття, як «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей», «виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти».

На основі аналізу наукових джерел, з урахуванням сучасних освітніх вимог, запропоновано власне визначення таких понять, як «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти».

Також у статті розкрито сучасні вимоги до майбутнього педагога в умовах розвитку України як європейської держави, розглянуто проблему цінностей як найбільш важливої в підготовці фахівця галузі освіти, наголошено на необхідності виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти і запропоновано своє визначення цього поняття.

Ключові слова: цінності, соціальні цінності, виховання соціальних цінностей, система ідеалів, утворення особистості.

Капустіна Е.И. «Генезис понятий «Ценности», «Социальные ценности», воспитание социальных ценностей у будущих педагогов дошкольного образования»

В статье акцентируется внимание на необходимости переосмысления понятия «ценности» в условиях реформирования системы образования в современном украинском государстве. Рассмотрено современное состояние развития образования, а также состояние исследования проблемы ценностей через призму изменений и трансформаций нашей страны, отмечается значимость воспитания социальных ценностей именно у будущих педагогов дошкольного образования.

В научной разведке внимание сосредоточено на том, что проблема ценностей является достаточно исследованной, вместе с тем она требует детального изучения именно для будущих педагогов дошкольного образования, учитывая специфику и особенности подготовки специалистов этой области образования.

Кроме того, подробно проанализированы существующие взгляды на вышеупомянутый вопрос, а также раскрыто значение проблемы воспитания социальных ценностей в современных условиях.

В статті розглянуті різні підходи до визначення поняття «цінності» в українській науковій літературі. Виявлені найбільш актуальні визначення цього поняття.

Виявлено, що цінності виступають як визначені ідеали, погляди, які є важливими для соціума. Разом з тим, цінності є формуванням особистості, яке може виступати головним фактором поведінки та життєдіяльності людини в суспільстві.

Також представлені такі значимі категорії цінностей, як духовні, абсолютні, фундаментальні, моральні та інше.

Ключові слова: цінності, соціальні цінності, виховання соціальних цінностей, система ідеалів, формування особистості.

О.Капустіна "The genesis of the notions "values", "social values" and the development of social values of future preschool teachers"

The article focuses on the need to reconsider the concept of «values» in the context of reforming the education system of modern Ukraine. The current state of education development and the state of the research into the question of values are considered through the prism of ongoing changes and transformations that are currently taking place in our country. The paper highlights the importance of aiding future preschool teachers in developing social values.

The contemporary scientific community focuses on the fact that the issue of values has been sufficiently researched, but at the same time it requires a more detailed study with regard to future preschool teachers, taking into account the specifics and peculiarities of training specialists in this field of education.

In addition, the existing views on the aforementioned issue are analyzed in detail, and the importance of developing social values in the present conditions is revealed.

The article deals with different approaches to defining the notion of «values» in Ukrainian scientific literature. The most relevant definitions of this concept are clarified in the paper.

Values are found to act as certain ideals, views that are important to society. At the same time, value is an individual's construct which can act as the main factor in one's behavior and social activity.

We also present significant, in our opinion, categories of values, such as spiritual, absolute, fundamental, moral and others.

Such important concepts as «social values», «development of social values» and «development of future preschool teachers' social values» are substantiated.

Based on the analysis of scientific sources, taking into account the current educational requirements, we propose our own definition of such concepts as «social values», «development of future preschool teachers' social values».

In general, the article reveals the modern requirements for future teachers in the conditions of the development of Ukraine as a European state, considers the question of developing values as the most important issue in training future pedagogues, substantiates that it is highly important for future preschool teachers to develop social values and suggests a new definition of this concept.

Keywords: values, social values, development of social values, the system of ideals, personal development.

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток українського суспільства, нові політичні та соціально-економічні умови спонукають до переосмислення багатьох понять, зокрема і поняття «цінності». Феномен цінностей є провідним у формуванні нової культури і безумовно впливає на всі сфери життя людини, сприяє встановленню нових відносин в українському суспільстві, а також визначає напрям його розвитку.

В умовах реформування українського суспільства зростає роль якісної вищої освіти [23, с.35].

Провідними принципами інноваційного шляху розвитку вищої освіти в нормативних державних документах визначено такі, як:

гуманізація, гуманітаризація, фундаменталізація, демократизація, варіативність, міжнародна інтеграція та інноваційний менеджмент – покликані забезпечити її **конкурентність** у європейському та світовому просторі, виховання майбутніх фахівців, здатних навчатися впродовж життя й мобільних на ринку праці [39, с.2].

Так, у Законі України «Про освіту» метою освіти в Україні є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування

своїї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору [15].

У Базовому компоненті дошкільної освіти [3], що визначає державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6 (7) років та сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи, ідеться про необхідність виховання в дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе.

Основою для виховання громадянина, патріота своєї держави, становлення та розвитку особистості, спроможної реалізувати себе та стати успішним у сучасному житті є соціальні цінності.

Із огляду на вищезазначене, виникає потреба у визначенні понять «цінності», «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей у майбутнього педагога дошкільної освіти» з метою реалізації вимог нових законодавчих актів, нормативно-правових документів у сфері освіти, спрямованих на реформування освітньої галузі.

Отже, поняття «цінності», «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей у майбутнього педагога дошкільної освіти» потребують більш детального вивчення.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідженням цінностей, їх історичного аспекту, формування ціннісного ставлення, ціннісних орієнтацій займалися О. Александрова, Асланов Галандар Асдан огли, І. Білецька, Н. Бондаренко, О. Висоцька, О. Горбенко, О. Долженко, В. Заболотна, О. Золотарьов, О. Каташова, О. Кондрицька, О. Лавроненко, В. Лопатинська, Л. Назаренко, О. Невмержицька, Л. Орновська, М. Підлісний, Н. Полтавська, О. Пономарьов, В. Сергєєва, Т. Фурсенко, О. Хорошайло, В. Шахрай та ін.

У роботах вищезазначених учених розкрито теоретичні засади формування цінностей та ціннісних орієнтацій.

Зокрема, у праці М. Підлісного [32, с.5] висвітлюються питання становлення філософської теорії цінностей. Учений розглядає філософську теорію цінностей у якості об'єкта історико-філософського аналізу, обґрунтовує положення про необхідність формування нової системи цінностей відповідної епохи глобалізації, а також як

традиційної, так і техногенної цивілізації. М. Підлісним запропонована власна типологія цінностей; в основу її покладений функціональний підхід, з позицій якого головним є не прагнення до всеохоплюючої класифікації, а виділення зовнішніх цінностей і їхнє обґрунтування.

В. Заболотною [13, с.6] досліджено особливості впливу універсальних духовно-етичних цінностей на формування прикладної етики. Дослідницею виявлено реальну наявність спільних для всіх людей цінностей в контексті соціокультурної динаміки, узагальнено і обґрунтовано роль цих цінностей у класичній філософії, проаналізовано якісні зміни в духовно-культурному житті західноєвропейських країн другої половини XIX ст.

У роботі О. Висоцької [4, с.8] розкрито сутність та особливості формування моральних цінностей як основ взаємодії суспільства з природою, з'ясовано фактори та механізми становлення певних ціннісних переваг у суспільстві відносно навколишнього середовища, а також проаналізовано інваріантні і конкретні культурно-історичні передумови формування ціннісного ставлення до природи в сучасному суспільстві. Ученою здійснено аналіз стратегії морально-ціннісного ставлення до природи, з'ясовано їхні основні компоненти, особливості та характер взаємодії; визначено характер, засоби та умови процесу визнання моральних цінностей у сучасному суспільстві, які обґрунтовуються в рамках існуючих стратегій морально-ціннісного ставлення до природи.

О. Хорошайло [40, с.3, 13] висвітлено питання виховання духовно-моральних цінностей у студентів з обмеженими фізичними можливостями. Автором виявлено протиріччя між необхідністю повернення молодій людині з фізичними обмеженнями до повноцінного людського життя і соціально-економічними та духовно-моральними факторами, які стримують реалізацію цієї проблеми; усвідомленням важливої ролі не тільки фізичної і психічної реабілітації, але й духовно-моральної, яка забезпечує оптимістичне світосприйняття і усвідомлення на світоглядному рівні цінності життя. Зазначені протиріччя були вирішені завдяки впровадженню моделі Центру духовно-інтелектуального розвитку та створенню відповідних педагогічних умов. Автором визначено такі педагогічні умови: упровадження у виховний процес структурно-

функціональної моделі формування духовно-моральних цінностей у студентів із фізичними обмеженнями; забезпечення індивідуального та диференційного підходів у вихованні, які враховують характер хвороби або вади; створення умов для духовного розвитку студентів з особливими потребами; використання педагогічної взаємодії традиційних і нетрадиційних педагогічних та психологічних методів виховання та впливу на особистість; цілісний вплив усіх компонентів педагогічного процесу на почуття, свідомість, волю, поведінку; поетапність, послідовність виховання духовно-моральних цінностей в умовах Центру духовно-інтелектуального розвитку; організація виховально-профілактичної роботи та соціально-педагогічної підтримки та захисту; педагогічна майстерність викладача; техніко-методичне забезпечення навчально-виховного процесу.

У роботі Л. Назаренко [29, с.75] проаналізовано особливості соціального становлення особистості дитини, розглянуто систему аксіологічного виховання. Особлива увага в дослідженні надається розкриттю соціально-філософського, науково-педагогічного аспектів розвитку ціннісної складової особистості, ролі закладу освіти, сім'ї та інших соціальних інститутів у розбудові цілісного виховного простору. Автором запропонована модель виховання на засадах аксіології (модель аксіологічного виховання), що містить декілька ціннісних компонентів: емоційно-ціннісний, нормативно-ціннісний, діяльнісно-ціннісний, когнітивно-ціннісний.

У дослідженні І. Білецької [2, с.9] розкрито проблему виховання цінності іншої людини в молодших підлітків, обґрунтовано технологію формування цінності іншої людини в учнів молодшого підліткового віку в процесі розв'язування моральних задач, методику діагностування особистісної якості «цінність іншої людини».

О. Долженко [9, с.11] досліджено проблему виховання духовних цінностей у студентської молоді. Для розв'язання цієї проблеми автором запропоновано модель засвоєння цінностей та такі педагогічні умови: розуміння студентами сутності й змісту загальнолюдських і національних цінностей, бажання активно проявляти себе в навчальній діяльності, прагнення до самореалізації й виявлення своїх потенційних можливостей, самоствердження в навколишній дійсності, спрямованість діяльності студентів на

змістовне й структурне збагачення морально-практичного досвіду в самореалізації своєї особистості.

Аналіз наукових джерел показав, що проблема цінностей ґрунтовно досліджена в науковій літературі. Разом із тим питання соціальних цінностей, виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти недостатньо висвітлена в працях дослідників.

Отже, існує потреба в уточненні поняття «цінності» та «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти» відповідно до сучасних тенденцій у вітчизняній системі освіти, зумовлених реформуванням освітньої галузі.

Мета статті полягає в уточненні та конкретизації понять «цінності», «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти» відповідно до сучасних умов розвитку освіти в Україні, зумовлених реформуванням освітньої галузі.

Виклад основного матеріалу. Поняття «цінність» у довідковій літературі розглядається в різних аспектах, зокрема як: «значущість» («Великий тлумачний словник сучасної української мови», English Oxford Living Dictionarie, Dictionnaires de, Reverso Dicciona), «бажане» («Філософський тлумачний словник», Duden), «позитивне» (Słownik języka polskiego, Duden, Dictionnaires de), «принципи» (English Oxford Living Dictionarie, Słownik języka polskiego).

У науковій літературі це поняття також тлумачиться з різних позицій.

Так, одні науковці розглядають цінності як феномен (Г. Асланов, Л. Денисюк), об'єкт (В. Бакіров, О. Золотарьова, Т. Фурсенко, Т. Піроженко), утворення особистості (О. Білецька, О. Горбенко, Є. Єрмакова, Л. Назаренко), систему ідеалів (О. Білецька, О. Вишневський, О. Невмержицька), реалізацію, задоволення людських потреб (Г. Асланов, О. Золотарьов, Т. Фурсенко, В. Шахрай), те, що відповідає потребам суспільства, суспільному прогресу (В. Бакіров, Т. Фурсенко, О. Вишневський) або визначає поведінку людини (О. Горбенко, Т. Фурсенко).

Заслуговує на увагу праця Т. Піроженко [33, с.132.], де поняття «цінність» розкривається в двох аспектах. З одного боку, цінності постають як блага, які відповідають потребам суб'єкта (дитини) і охоплюють як матеріальні, так і духовні ресурси, продукти «споживання» та послуги в різних сферах

реальної дійсності, так і сфері ідеального (уявлення, ідеї, ставлення тощо), як, наприклад, природні багатства, так і створені людиною сфери (наприклад, витвори мистецтва). А з іншого боку, вони можуть розглядатися як регламенти, які відповідають регламентуючим орієнтирам суб'єкта в його діяльності щодо задоволення потреб і охоплюють морально-етичні, правові й естетичні норми та ідеали, звичаї та традиції.

Цієї думки дотримуються В. Жуковський і О. Вишневський. Так, В. Жуковський [12 с.81] визначає цінності як ідеї, ідеали, норми, вироблені людством у процесі свого цивілізаційного поступу. О. Вишневський [5, с.121] зазначає, що цінності є певною ієрархічною системою ідеалів, фундаментальних понять і цілей, якими живе суспільство і в здійсненні яких вбачає сенс свого існування.

Існують інші підходи до визначення поняття цінностей. Багатомірним феноменом, який виражається в розмаїтті властивостей, багатогранності та утворюється в результаті суб'єкт-об'єктних відношень, виступають цінності за Л. Денисюком [8, с.38]. Схожу думку має О. Пономарьов [34, с.6], який називає цінності особливим соціальним феноменом, сутність якого полягає в позитивній значущості тих чи інших речей, явищ та відносин в системі суспільно-історичної діяльності людей. І. Кадієвська [17, с.25], яка також вказує на цінності як феномен і наголошує на тому, що вони, як складне комплексне утворення, містяться не тільки в пізнавальних процесах соціального життя, культури та людського світогляду.

Значна кількість учених (С. Ладивір, М. Забродський, О. Македонова, О. Петінова, С. Кострюков) цінності ототожнюють із важливим, значущим.

Так, С. Ладивір дає визначення цінності як щось особливо важливе для людини. При цьому вчена наголошує на тому, що усвідомлення та реалізація цінностей дає людині змогу утвердитись як особистість [24, с.12].

На думку М. Забродського [14, с.98], цінності є тим, що людина особливо цінує в житті, чому надає особливий позитивний життєвий сенс.

О. Македонова визначає цінності як об'єкт, матеріальний чи ідеальний, що має позитивну значущість для суб'єкта (індивіда, групи, спільноти, етносу) і який задовольняє його потреби, цілі і інтереси, визначає цінності [25, с.56].

О. Петінова своєю чергою [31, с.5] наголошує на тому, що цінності в найбільш загальному плані виступають як щось значуще взагалі, чи в позитивному, чи в негативному аспекті.

Цінності як соціально-філософські категорії, що відображають один із найбільш суттєвих аспектів взаємодії людини й навколишньої дійсності – позитивне чи негативне значення матеріальних і духовних явищ і предметів для людини, соціальної групи, народу і людства подає С. Кострюков [22, с.9].

Інші дослідники сутність поняття «цінностей» розкривають через ставлення до предметів. Так, на думку В. Шахрай [41, С.9], цінності полягають у суб'єкт-об'єктному ставленні, в якому виявляється значущість для суб'єкта предметів навколишнього світу як засобів задоволення особистісних потреб. Т. Фурсенко [38, с.10] як сутність предмета, що визначає ставлення суб'єкта до нього, називає також певні ідеї, погляди, за допомогою яких люди задовольняють свої потреби, прагнення й інтереси.

Засобом реалізації людських потреб називають цінності О. Золотарьова [16, с.19] та О. Ременець [35 с.11]. На думку Золотарьової, цінності є об'єктами реальної дійсності, які сприяють реалізації людських потреб. О. Ременець акцентує на тому, що цінності виступають елементами культури, які регулюють перебіг процесу задоволення потреб і реалізації інтересів, в основі яких лежать архетипи культури.

З інших позицій розглядає поняття цінностей С. Казьмирик [18, с.90]. Так, дослідник розглядає їх соціально-філософську категорію, що позначає позитивне чи негативне значення явищ природи, продуктів суспільного виробництва, форм суспільної організації, історичних подій, моральних вчинків, духовних витворів людства, окремого суспільства, народу, соціальної групи чи особи на конкретному етапі історичного розвитку.

Для нашої статті важливим є судження С. Єрмакової [11, с.26], що цінності є усвідомлені смислові утворення особистості.

Таким чином, у науковій літературі поняття «цінностей» розкрито досить ґрунтовно. У більшості роботах це поняття розглядається як система ідеалів, норми, феномен, значущий засіб реалізації потреб та утворення особистості.

Здійснивши аналіз літератури з питання цінностей, ми з'ясували, що науковці виділяють окремі категорії цінностей.

Зокрема для С. Мукомела А. Яковенко, П. Дуліна, полем дослідження є духовні цінності.

У праці С. Мукомела [28, с.9] духовні цінності кваліфікуються як вершинні досягнення людства, що являють собою цілеспрямовуючі ідеали для формування особистості, які в повсякденному житті, підкреслює вчений, трансформуються в ціннісні орієнтації, що упорядковують поведінку особистості.

А. Яковенко [42, с.9] розглядає духовні цінності як систему уявлень про цілі та шляхи досягнення сакрального в житті людини.

На думку П. Дуліна [10, с.6], поняття «духовні цінності» – культурно-історичні прояви людського духу, що розвиваються в його реальній екзистенції і складають сукупність суспільно і особистісно значущих форм суспільної та індивідуальної свідомості, підсвідомості й самосвідомості.

У роботах І. Слоневської та Л. Малинівської подається визначення фундаментальним цінностям.

Так, І. Слоневська [36, с.6] називає фундаментальними цінностями духовні абсолюти, які, з одного боку, є позачасовими та універсальними принципами, що визначають загальний характер людського буття, а з іншого, детермінуються соціально-культурними чинниками, забезпечуючи при цьому цілісність певного суспільства.

У роботі Л. Мармураш [26, с.90] розглядаються абсолютні цінності, якими автор визначає такі якості, як доброта (благочинність, самопожертва, спокійне прийняття долі), любов (терпіння, людяність і обов'язок, благородство, совісна воля, стриманість, смиренність, радість, довготерпіння, милосердя, лагідність, братолюбство), мудрість (прощення, поступлення, повчання; праведність, чеснотність, мовчазність, скромність; знання прекрасного, першосущного, божественного; здоров'я).

У праці О. Корнієнко [21, с.8] досліджено цінності особистості, які визначаються як системна ознака, що виявляє функціональний аспект особистісного значення в процесі діяльності. При цьому діяльність характеризує специфічні аксіологічні відносини з боку особистості, спрямовані на реалізацію як особистих потреб, інтересів, так і інтересів системи, в яку включена певна особистість.

Оскільки суспільство весь час розвивається, то цінності постійно

переосмислюються відповідно до вимог часу. Нового змісту набувають соціальні цінності, тобто цінності, що розглядаються з точки зору їх відповідності або невідповідності потребам суспільства, соціальних груп чи особистості [7].

Для нас є важливим судження Т. Алексеєнко [1, с.32], що соціальні цінності – переконання, які поділяються суспільством чи соціальною групою з приводу цілей і основних шляхів та засобів їх досягнення. Ми погоджуємося з дослідницею, що соціальні цінності є компонентом суспільного життя і переконаннями для соціуму.

І. Зверева, О. Безпалько, С. Харченко, [37, С.55] дають визначення соціальним цінностям як сутності явищ і предметів реальної дійсності з точки зору їх відповідності або невідповідності потребам суспільства, соціальної групи, особистості; моральні та естетичні вимоги, вироблені людською культурою, що є продуктами суспільної свідомості

Слушною є думка І. Мейжис [27, С.21], яка визначає, що цінність стає соціальною за умови зростання її важливості для багатьох людей.

Для нашої статті є цінним визначення поняття «соціальні цінності» для майбутніх фахівців. Для нас є цінною думка О. Остапенка, В. Ряшка [28, С.408], які визначають соціальні цінності майбутніх фахівців соціальної сфери як кумулятивні чинники, що детермінують становлення професійного інтелекту в процесі навчання в закладі вищої освіти.

Зокрема, у широкому розумінні, соціальні цінності – це те, що є значущим для фахівця явищ і предметів реальної дійсності щодо їх відповідності або невідповідності потребам суспільства, соціальної групи, особистості, а у вузькому – моральні й естетичні вимоги, вироблені людською культурою, що є продуктами суспільної свідомості.

На основі вищенаведеного аналізу сутності поняття «цінність», пропонуємо визначати соціальні цінності як детермінанти принципи, які визначають найсуттєвіші переконання, що є значущими в суспільстві та допомагають оцінювати значущість явищ, подій, щодо їх відповідності потребам суспільства, соціальної групи, особистості.

Відповідно до теми статті, розглянемо питання виховання соціальних цінностей.

Так, Ю. Корницька [20, с.9] зазначає, що виховання соціальних цінностей – процес, що

здійснюється під впливом численних факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, дія яких набуває індивідуально-особистісних форм прояву. Виховання соціальних цінностей своєю чергою виступає інтегративним особистісним утворенням, що охоплює знання про сутність соціальних норм і цінностей, позитивне їх переживання, та спонукає до виконання певних дій, умінь реалізовувати такі дії в реальних ситуаціях соціальної взаємодії.

Для нас особливо важливим є питання виховання соціальних цінностей саме в майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Аналіз наукових джерел виявив недостатню кількість робіт, у яких висвітлювалося зазначене питання.

З огляду на це, важливою нам видається праця М. Кайкової [19, с.76], у якій поняття «формування життєвих цінностей бакалаврів дошкільної освіти» визначається як детермінований аксіологічний підхід до здійснення професійної підготовки педагогічних кадрів, спрямований на опанування бакалаврами знань про загальнолюдські цінності, формування вмінь і навичок, переконань щодо неповторності дошкільного дитинства та ролі педагога в житті дитини, якими студент керуватиметься у своїй подальшій професійній діяльності та житті.

На нашу думку, достатньо ґрунтовне визначення формуванню цінностей у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти дає Ю. Волинець [6, с.74]. Учена вважає цей процес досить складним і тривалим, а також зумовленим багатьма чинниками, пов'язаними з різними сферами життєдіяльності педагога, його потребами та інтересами, де в центрі є дитина з її потребами, інтересами, прагненнями, радощами й прикрощами, успіхами й невдачами, зі своїм внутрішнім духовним світом, природним життєвим оптимізмом.

Однак у цих визначеннях залишаються поза увагою питання, що стосуються готовності майбутніх педагогів дошкільної освіти до врахування специфіки дитячого розвитку, виявлення розуміння самоцінності дошкільного віку як окремого періоду онтогенеза, що відповідає доктрині ампліфікації. На нашу думку, виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти має включати цінування цього періоду життя, розуміння значення ампліфікації для розвитку в дошкільників базових якостей особистості.

Зважаючи на недостатню розробленість поняття «виховання соціальних цінностей», вважаємо за необхідне конкретизувати та більш чітко визначити його. Ураховуючи вищенаведені аргументи, пропонуємо розглядати виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти як цілеспрямований процес впливу системи методів та засобів виховання на майбутнього педагога дошкільної освіти з метою усвідомлення унікальності дошкільного періоду дитинства, розуміння значення ампліфікації розвитку дітей в освітньому просторі, здатності до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага), а також засвоєння основних принципів, що визначають значущі для суспільства переконання, погляди, правила соціальної поведінки

Висновки

1. Реформування вітчизняної освіти в Україні в контексті реалізації основних положень нового Закону України «Про освіту» потребує переосмислення багатьох понять, серед яких є поняття цінностей. З'являється необхідність у визначенні понять «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей», які є основою для формування культури сучасного українського суспільства.

2. Існують різні підходи до визначення поняття «цінності». Разом із тим більшість науковців визначають його як систему ідеалів, поглядів, що є значущими для суспільства, є утворенням особистості та виступають основою для поведінки та діяльності людини в соціальному середовищі. Однак на сьогодні в науковій літературі бракує джерел, які б розкривали поняття «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти» в контексті реалізації державної політики у сфері освіти, що передбачає реформування освітньої галузі.

3. На основі аналізу наукових джерел, у яких розкривається сутність поняття «цінності», ми визначали поняття «соціальні цінності», «виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти».

Перспективи подальшої діяльності. Перспективи подальшої діяльності ми вбачаємо в розробці методики виховання соціальних цінностей у майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Алексєєнко Т. Ф. Соціальні цінності малої групи школярів : монографія / Т.Ф. Алексєєнко. – Київ : Педагогічна думка, 2012. – 180 с.
2. Білецька О. І. Виховання цінності іншої людини в молодших підлітків у процесі розв'язування моральних задач : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / О. І. Білецька. – Київ, 2004. – 20 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти [Електронний ресурс] / Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л. [та ін.]. – Київ : 2012. – 26 с. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatocnij.pdf>. – Дата звернення 06.09.2019р.
4. Висоцька О. Є. Моральні цінності як основи взаємодії суспільства з природою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.03 / О. Є. Висоцька. – Харків, 2003. – 18 с.
5. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : посібник для студентів вищ. навч. закладів [Електронний ресурс] / О. І. Вишневський. – Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с. – Режим доступу : <http://prima.lnu.edu.ua/Pedagogika/library/vyshnevsky.pdf> – Дата звернення 28.10.2019р.
6. Волинець Ю. О. Формування цінностей та толерантності у майбутнього вихователя ДНЗ у процесі дослідницької діяльності [Електронний ресурс] / Ю. О. Волинець // Людські цінності і толерантність у сучасному світі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів : зб. матеріалів. Міжнарод. наук.-практ. конф. – Київ, 2011. – Режим доступу : <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/227> – Дата звернення 28.10.2019р.
7. Герасимчук А. А. Соціологія : навчальний посібник [Електронний ресурс] / А. А. Герасимчук, Ю. І. Палеа, О. М. Шиян. – Київ : Вид-во Європейського університету, 2004. – 246 с. – Режим доступу : <http://politics.elib.org.ua/pages-11094.html> – Дата звернення 28.10.2019р.
8. Денисюк Л. М. Проблема сутності цінностей у наукових дослідженнях / Л. М. Денисюк // Вісник Національного авіаційного університету. Сер. Педагогіка, психологія : зб. наук. пр. – Київ : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. – Вип. 2. – С. 35–40.
9. Долженко В. О. Виховання духовних цінностей у студентської молоді в полікультурному просторі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / В. О. Долженко. – Луганськ, 2006. – 20 с.
10. Дулін П. Г. Консолідуєча функція духовних цінностей у розвитку українського суспільства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. наук : 09.00.03 / П. Г. Дулін. – Київ, 2011. – 36 с.
11. Єрмакова С. С. Аксиологія від А до Я в початковій школі : навчальний посібник для студентів педагогічного закладів освіти та вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл / С. С. Єрмакова. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2003. – 196 с.
12. Жуковський В. М. Проблема моральних цінностей в українському суспільстві перехідного періоду [Електронний ресурс] / В. М. Жуковський // Наукові записки. – 2000. – Том 18. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10529/Zhukovskyy_Problema_moralnykh_tsinnostey.pdf?sequence=1. – Дата звернення 28.10.2019р.
13. Заболотна В. О. Регулятивний потенціал духовно-етичних цінностей в умовах глобалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.07 / В. О. Заболотна. – Київ, 2007. – 15 с.
14. Заброцький М. М. Педагогічна психологія : курс лекцій / М. М. Заброцький. – Київ : Либідь, 2002. – 100 с.
15. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс] // ВВР. – 2017. – № 21. – Ст. 81. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>. Дата звернення 17.04.2019р.
16. Золотарьова О. В. Формування ціннісних орієнтацій студентів у процесі виховної роботи вищого технічного навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / О. В. Золотарьова. – Слов'янськ, 2016. – 269 с.
17. Кадієвська І. А. Цінності освітнього гуманізму в контексті глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. наук : 09.00.10 / І. А. Кадієвська. – Одеса, 2011. – 36 с.
18. Казьмарик С. М. Цінності та їх класифікація в аксіосфері людини [Електронний ресурс] / С. М. Казьмарик // Наукові праці. Педагогіка. – 2012. – Вип. 197, Т. 209. – Режим доступу : <http://journals.urau.ua/index.php/2311-0287/article/viewFile/27177/24365>. – Дата звернення 28.10.2019р.
19. Кайкова М. М. Формування життєвих цінностей бакалаврів дошкільної освіти на різних типах занять із музичного мистецтва / М. М. Кайкова // Вісник Черкаського університету. – 2017. – № 17-18. – С. 74–80.
20. Корницька Ю. А. Виховання соціальних цінностей у студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / Ю. А. Корницька. – Київ, 2011. – 19 с.
21. Корнієнко О. М. Національні цінності особистості: сутність та особливості формування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.03 / Корнієнко О. М. – Київ, 1998. – 18 с.
22. Кострюков С. В. Формування демократичних цінностей студентської молоді в трансформаційний період : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.10 / С. В. Кострюков. – Київ, 2004. – 17 с.

23. Кравченя А. О. Управління якістю професійної підготовки майбутніх учителів інформатики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.06 / А. О. Кравченя. – Старобільськ, 2017. – 260 с.

24. Ладивір С. О. Поле ціннісних орієнтацій старших дошкільників / С. О. Ладивір // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2015. – №8. – С. 11–15

25. Македонова О. Д. Категорія «Цінність» у лінгвокультурологічному висвітленні / О. Д. Македонова // Нова філологія. – 2012. – № 54. – С. 55–58

26. Мармураш Л. П. Система абсолютних цінностей антропологічної парадигми в когнітивній лінгвістиці / Л. П. Мармураш // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна. – 2011. – Вип. 42. – С. 96–98

27. Мейжис І. А. Цінності і соціальна еволюція суспільств [Електронний ресурс] / І. А. Мейжис // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – 2008. – № 71. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2008_84_71_5. – Дата звернення 28.10.2019р.

28. Мукомел С. А. Формування духовних цінностей старшокласників в умовах соціально-виховуючого середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.05 / С. А. Мукомел. – Луганськ, 2005. – 21 с.

29. Назаренко Л. М. Аксиологія виховання як складова соціального становлення дитини : монографія / Л. М. Назаренко. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – 200 с.

30. Остапенко О. І. Соціальні цінності та орієнтації у професійній діяльності молодих спеціалістів, випускників вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс] / О. І. Остапенко, В. І. Ряшко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2016. – № 837. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_66.

31. Петінова О. Б. Проблема цінності в філософії [Електронний ресурс] / О. Б. Петінова // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – № 36. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/75816>. Дата звернення 28.10.2019р.

32. Підлісний М. М. Становлення філософської теорії цінностей (історико-філософський аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : 09.00.05 / М. М. Підлісний. – Дніпропетровськ., 2003. – 17 с.

33. Піроженко Т. О. Проблема вивчення ціннісних орієнтацій дошкільників: пошук та результати дослідження [Електронний ресурс] / Т. О. Піроженко // Вісник Інституту розвитку дитини. Сер. Філософія, педагогіка, психологія. – 2015 – Вип. 37. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2015_37_23.

34. Пономарьов О. С. Аксиологія освіти : курс лекцій [Електронний ресурс] / О. С. Пономарьов, І. В. Костира. – Харків : НТУ «ХПІ», 2010. – 52 с. – Режим доступу : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40902/3/Book_2019_Ponomarov_Praktykum_z_filosofii_osvity.pdf. – Дата звернення 28.10.2019р.

35. Ременець В. О. Базові цінності становлення громадянського суспільства в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.03 / В. О. Ременець. – Київ, 2011. – 16 с.

36. Слоневська І. Б. Формування фундаментальних цінностей майбутнього педагога засобами зарубіжної літератури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук : 09.00.03 / І. Б. Слоневська. – Київ, 2002. – 18 с.

37. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / за ред. І. Д. Звереві, Г. М. Лактіонової. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.

38. Фурсенко Т. Ф. Формування ціннісних орієнтацій підлітків у галузі музичної культури в позашкільних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / Т. Ф. Фурсенко. – Київ, 2005. – 20 с.

39. Харківська А. А. Моделювання управління інноваційним розвитком педагогічного ВНЗ [Електронний ресурс] / А. А. Харківська // Теорія та методика управління освітою. – 2013. – № 10. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2013_10_47. – Дата звернення 28.10.2019р.

40. Хорошайло О. С. Виховання духовно-моральних цінностей у студентів з обмеженими фізичними можливостями: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / О. С. Хорошайло. – Луганськ, 2008. – 20 с.

41. Шахрай В. М. Формування ціннісних орієнтацій підлітків у діяльності дитячого театру : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07 / В. М. Шахрай. – Київ, 2003. – 19 с.

42. Яковенко А. І. Духовні цінності християнського людинознавства ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філософ. наук. : 09.00.11 / А. І. Яковенко. – Київ, 2007. – 16 с.

References

1. Aliksieienko, TF 2012, *Sotsialni tsinnosti maloi hrupy shkoliariv*, [Social values of a small group of students] Pedahohichna dumka, Kyiv.

2. Biletska, OI 2004, 'Vykhovannia tsinnosti inshoi liudyny v molodshykh pidlitkiv u protsesi rozviazuvannia moralnykh zadach'[Nurturing the value of another person in younger adolescents in the process of solving moral problems], Kand.ped.n. abstract, Kyiv.

3. Bohush, AM, Bielenka, HV, Bohinich, OL et al. 2012, *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity*, [Basic component of preschool education] Kyiv, viewed 6 September 2019, <<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazo>

vij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>.

4. Vysotska, OI 2003, 'Moralni tsinnosti yak osnovy vzaiemodii suspilstva z pryrodou' [Moral values as a basis for the interaction of society with nature], *Kand.filos.n. abstract*, Kharkiv.

5. Vyshnevskiy, OI 2006, *Teoretychni osnovy suchasnoi ukrainskoi pedahohiky*, [Theoretical foundations of modern Ukrainian pedagogy] Kolo, Drohobych, viewed 28 October 2019, <<http://prima.lnu.edu.ua/Pedagogika/library/vyshnevskiy.pdf>>.

6. Volynets, YuO 2001, 'Formuvannia tsinnosti ta tolerantnosti u maibutnoho vykhovatelya DNZ u protsesi doslidnytskoi diialnosti' [Formation of Values and Tolerance in the Future DNZ Educator in the Process of Research], *Liudski tsinnosti i tolerantnist u suchasnomu sviti: mizhkontynentalnyi dialoh intelektualiv*, Kyiv, viewed 28 October 2019, <<http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/227>>.

7. Herasymchuk, AA, Palekha, YuI & Shyian, OM 2004, *Sotsiologhiia*,

[Sociology] Vydavnytstvo Yevropeiskoho universytetu, Kyiv, viewed 28 October 2019, <<http://politics.ellib.org.ua/pages-11094.html>>.

8. Denysiuk, LM 2009, 'Problema sutnosti tsinnosti u naukovykh doslidzhenniakh' [The problem of the essence of values in scientific research], *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu, Seriia Pedahohika, psykholohiia*, Vydavnytstvo Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu «NAU-druk», Kyiv, iss. 2, pp. 35-40.

9. Dolzhenko, VO 2006, 'Vykhovannia dukhovnykh tsinnosti u studentskoi molodi v polikulturnomu prostori' [Education of spiritual values in student youth in multicultural space], *Kand.ped.n. abstract*, Luhansk.

10. Dulin, PH 2011, 'Konsoliduiucha funktsiia dukhovnykh tsinnosti u rozvytku ukrainskoho suspilstva', *Doc.filos.n. abstract*, Kyiv.

11. Iermakova, SS 2003, *Aksiologhiia vid A do Ya v pochatkovii shkoli*, [Axiology from A to Z in elementary school] Pivdennyi naukovyi tsentr Akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, Odesa.

12. Zhukovskiy, VM 2000, 'Problema moralnykh tsinnosti v ukrainskomu suspilstvi perekhidnoho periodu' [The problem of moral values in Ukrainian society in transition], *Naukovi zapysky*, vol. 18, viewed 27 October 2019, <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10529/Zhukovskyy_Problema_moralnykh_tsinnostey.pdf?sequence=1>.

13. Zabolotna, VO 2007, 'Rehuliatyvnyi potentsial dukhovno-etychnykh tsinnosti v umovakh hlobalizatsii' [The regulatory potential of spiritual and ethical values in the context of globalization], *Kand.filos.n. abstract*, Kyiv.

14. Zabrotskyi, MM 2002, *Pedahohichna psykholohiia*, [Educational psychology] Lybid, Kyiv.

15. Prezydent Ukrainy 2017, 'Zakon Ukrainy Pro osvitu vid 05.09.2017 № 2145-VIII' [On

education: Law of Ukraine from 05.09.2017 № 2145-VIII], *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, viewed 17 April 2019, <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>>.

16. Zolotarova, OV 2016, 'Formuvannia tsinnisnykh orientatsii studentiv u protsesi vykhovnoi roboty vyshchoho tekhnichnoho navchalnoho zakladu' [Formation of students' value orientations in the process of educational work of a higher technical educational institution], *Kand.ped.n. thesis*, Sloviansk.

17. Kadiievska, IA 2011, 'Tsinnosti osvitho humanizmu v konteksti hlobalizatsii' [The values of educational humanism in the context of globalization], *Doc.filos.n. abstract*, Odesa.

18. Kazmaryk, SM 2012, 'Tsinnosti ta yikh klasyfikatsiia v aksiosferi liudyny' [Values and their classification in the human axiosphere], *Naukovi pratsi. Pedahohika*, iss. 197, vol. 209, viewed 27 October 2019, <<http://journals.urau.ua/index.php/2311-0287/article/viewFile/27177/24365>>.

19. Kaikova, MM 2017, 'Formuvannia zhyttievnykh tsinnosti bakalavriv doshkilnoi osvity na riznykh typakh zaniat iz muzychnoho mystetstva' [Formation of vital values of pre-school bachelors in different types of music arts classes], *Visnyk Cherkaskoho universytetu*, no. 17-18, pp. 74-80.

20. Kornyska, YuA 2011, 'Vykhovannia sotsialnykh tsinnosti u studentiv vyshchych tekhnichnykh navchalnykh zakladiv' [Education of social values in students of higher technical educational establishments], *Kand.ped.n. abstract*, Kyiv.

21. Korniienko, OM 1998, 'Natsionalni tsinnosti osobystosti: sutnist ta osoblyvosti formuvannia' [National values of personality: essence and peculiarities of formation], *Kand.filos.n. abstract*, Kyiv.

22. Kostriukov, SV 2004, 'Formuvannia demokratychnykh tsinnosti studentskoi molodi v transformatsiyni period' [Formation of democratic values of student youth in the transformation period], *Kand.filos.n. abstract*, Kyiv.

23. Kravchenia, AO 2017, 'Upravlinnia yakistiu profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv informatyky' [Quality management of the training of future computer science teachers], *Kand.ped.n. abstract*, Starobilsk.

24. Ladyvir, SO 2015, 'Pole tsinnisnykh orientatsii starshykh doshkilnykiv' [The field of value orientations of senior preschoolers], *Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu*, no. 8, pp.11-15.

25. Makiedonova, OD 2012, 'Katehoriia «Tsinnist» u linhvokulturolohichnomu vysvitleni' [Value category in linguistic and cultural background], *Nova filologhiia*, no. 54, pp. 55-58.

26. Marmurash, LP 2011, 'Systema absoliutnykh tsinnosti antropologichnoi paradyhmy v kohnityvni linhvistytsi' [The system of absolute values of the anthropological paradigm in cognitive linguistics], *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu Ostrozka akademiia. Seriia Filologichna*, iss. 42, pp. 96-98.

27. Meizhys, IA 2008, 'Tsinnosti i sotsialna evoliutsiia suspilstv'[Values and social evolution of societies], *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly*, no. 71, viewed 28 October 2019, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2008_84_71_5>.
28. Mukomel, SA 2005, 'Formuvannia dukhovnykh tsinnosti starshoklasnykiv v umovakh sotsialno-vykhovuiuchoho seredovyscha'[Formation of spiritual values of high school students in the conditions of social and educational environment], *Kand.ped.n. abstract*, Luhansk.
29. Nazarenko, LM 2013, *Aksiolohiia vykhovannia yak skladova sotsialnoho stanovlennia dytyny*, [Axiology of education as a component of a child's social formation] Komunalnyi vyshchyi navchalnyi zaklad Khersonska akademiia nepererвної osvity, Kherson.
30. Ostapenko, OI & Riashko, VI 2016, 'Sotsialni tsinnosti ta oriientatsii u profesiinii diialnosti molodykh spetsialistiv, vypusknikiv vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy'[Social values and orientations in the professional activity of young specialists, graduates of higher educational establishments of Ukraine], *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Yurydychni nauky*, no. 837, viewed 08 October 2019, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_66>.
31. Petinova, OB 2002, *Problema tsinnosti v filosofii. Kultura narodov Prychernomoria*, [The problem of value in philosophy] no. 36, viewed 28 October 2019, <<http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/75816>>.
32. Pidlisnyi, MM 2003, 'Stanovlennia filosofskoi teorii tsinnosti (istorykofilosofskyi analiz)'[Formation of philosophical theory of values (historical and philosophical analysis)], *Kand.filos.n. abstract*, Dnipropetrovsk.
33. Pirozhenko, TO 2015, 'Problema vyvchennia tsinnisnykh oriientatsii doshkilnykiv: poshuk ta rezultaty doslidzhennia'[The problem of studying the value orientations of preschool children: search and research results], *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seriia Filosofiia, pedahohika, psykholohiia*, iss. 37, viewed 28 October 2019, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2015_37_23>.
34. Ponomarov, OS & Kostyria, IV 2010, *Aksiolohiia osvity*, [Axiology of education: a course of lectures] Natsionalnyi tekhnichnyi universytet Kharkivskiy politekhnichnyi instytut, Kharkiv, viewed 28 October 2019, <http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/40902/3/Book_2019_Ponomarov_Praktykum_z_filosofii_osvity.pdf>.
35. Remenets, VO 2011, 'Bazovi tsinnosti stanovlennia hromadianskoho suspilstva v Ukraini, [Basic values of civil society formation in Ukraine] *Kand.filos.n. abstract*, Kyiv.
36. Slonevska, IB 2002, 'Formuvannia fundamentalnykh tsinnosti maibutnoho pedahoha zasobamy zarubizhnoi literatury'[Formation of fundamental values of the future teacher by means of foreign literature], *Kand.filos.n. abstract*, Kyiv.
37. Zvierieva, ID & Laktionova, HM (ed.) 2004, *Sotsialna robota v Ukraini*, [Social work in Ukraine] Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv.
38. Fursenko, TF 2005, 'Formuvannia tsinnisnykh oriientatsii pidlitkiv u haluzi muzychnoi kultury v pozashkilnykh navchalnykh zakladakh'[Formation of adolescent values in musical culture in out-of-school educational establishments], *Kand.ped.n. abstract*, Kyiv.
39. Kharkivska, AA 2013, 'Modeliuvannia upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pedahohichnoho VNZ'[Modeling of management of innovative development of pedagogical university], *Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu*, no. 10, viewed 28 October 2019, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2013_10_47>.
40. Khoroshailo, OS 2008, 'Vykhovannia dukhovno-moralnykh tsinnosti u studentiv z obmezhenyimi fizychnymi mozhyvostiamy'[Education of spiritual and moral values in students with disabilities], *Kand.ped.n. abstract*, Luhansk.
41. Shakhrai, VM 2003, 'Formuvannia tsinnisnykh oriientatsii pidlitkiv u diialnosti dytiachoho teatru'[Formation of adolescents' value orientations in children's theater activity], *Kand.ped.n. abstract*, Kyiv.
42. Iakovenko, AI 2007, 'Dukhovni tsinnosti khrystyianskoho liudynoznavstva XX stolittia'[Spiritual values of Christian human studies of the XX century], *Kand.filos.n. abstract*, Kyiv.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2019 р.